

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหายาเสพติดกำลังขยายตัว ทั้งนี้เป็นผลจากการที่สังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการขยายตัวของเมืองอย่างไร้ขอบเขต เป็นผลให้ประชาชนขาดความมั่นคงทางจิตใจจึงหันไปพึ่งยาเสพติด การแก้ปัญหายาของทางราชการทั้งด้านปราบปราม การจับกุมผู้ผลิตและผู้ค้า และการป้องกันด้วยวิธีการโฆษณาเผยแพร่ทางสื่อสาธารณะได้ผลน้อย ไม่ทันกับการขยายตัวของปัญหา ทั้งนี้เนื่องจากถูกจำกัดอยู่เฉพาะปัญหายาเสพติด ไม่สามารถกระทำในมิติอื่นซึ่งเป็นต้นเหตุ เช่น กลุ่มอิทธิพล การเมืองและการพัฒนาที่เป็นด้านลบต่อสังคม ปัญหายาเสพติดส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตของคน เป็นปัญหาสังคมที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลผลประโยชน์ การแก้ปัญหายาจึงต้องทำที่คนด้วยแนวทางพัฒนาใช้พลังบริสุทธิ์ของประชาชนเข้าร่วมดำเนินการ การให้โอกาสแก่ประชาชนในการรวมตัวกันแสดงความเข้มแข็งออกมา ในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ไขปัญหายาซึ่งนับว่าเป็นวิกฤตของสังคม เมื่อประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษและพิษภัยของยาเสพติด รู้จักป้องกันตนเองและผู้อื่นให้ปลอดภัยจากการใช้สารเสพติด คอยสอดส่องดูแล มีการช่วยเหลือกันและกัน ร่วมมือกัน เป็นเสมือนการขยายพลัง ความคิด พลังปัญญาและพลังแรงงานของประชาชนทุก ๆ คน พร้อม ๆ กันให้มุ่งสู่ทิศทางเดียวกัน ก็จะเกิดพลังที่มีอานุภาพในการแก้ปัญหายาการระบาดของยาเสพติดในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและจะนำไปสู่ชุมชนปลอดยาเสพติดต่อไป

การแพร่ระบาดของสารเสพติดเป็นผลกระทบประการหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการมุ่งเน้นการแข่งขันและเร่งรัดในการพัฒนาเศรษฐกิจของสังคมไทย ปัจจุบันพบว่า สารเสพติดมีการแพร่ระบาดเข้าไปในทุกสถาบันของสังคม ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชน ทั้งในชุมชนเมืองและในชนบท นักเรียนนักศึกษาในสถานศึกษาทุกระดับชั้น ผู้ใช้แรงงานบางกลุ่ม เช่น กลุ่มชาวประมง กลุ่มผู้ใช้แรงงานขนส่ง กลุ่มผู้ใช้แรงงานภาคเกษตรกรรม กลุ่มผู้ให้บริการในสถานเริงรมย์ รวมทั้งกลุ่มผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการอื่น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ (กองป้องกันยาเสพติด, 2536, หน้า 8) จนอาจกล่าวได้ว่าความอ่อนแอของชุมชนและสังคมมีผลทำให้การแพร่ระบาดของสารเสพติดเป็นไปโดยง่ายยิ่งขึ้น ปัญหายาเสพติดก่อให้เกิดผลกระทบต่อตัวผู้เสพทั้งสุขภาพกาย โดยยาเสพติดจะออกฤทธิ์กดประสาท กระตุ้นประสาทหรือ

หลอนประสาท เมื่อเสพแล้วจะมีความต้องการเสพอีกทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงและต้องการเพิ่มขนาดการเสพขึ้นไปตามลำดับ สุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรม ผลที่เกิดกับสุขภาพจิต ผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่จะมีลักษณะทางพฤติกรรม ความคิดความรู้สึก บุคลิกภาพและจิตใจที่ไร้พลัง นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อครอบครัวทำให้รายได้หรือเศรษฐกิจของครอบครัวฝืดเคือง เกิดผลเสียหายต่อเศรษฐกิจโดยรวม รัฐบาลต้องสูญเสียงบประมาณในการป้องกันปราบปรามแหล่งผลิต แหล่งจำหน่ายยาเสพติดและการบำบัดรักษาผู้ติดยา ตามมาด้วยปัญหาสังคม ปัญหาอาชญากรรม จากการสำรวจการแพร่ระบาดของสารเสพติดของ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พบว่าหมู่บ้านที่มีการแพร่ระบาดของสารเสพติดทั้งประเทศไทย มีประมาณ 2 หมื่นกว่าหมู่บ้าน จากทั้งหมดประมาณ 6 หมื่นกว่าหมู่บ้านหรือคิดเป็นร้อยละ 33 ส่วนจำนวนผู้ติดสารเสพติดทั่วประเทศ จากตัวเลขการวิจัย ปี พ.ศ.2536 มีผู้ติดสารเสพติดประมาณ 1,270,000 คน และในปี พ.ศ.2542 มีผู้ติดยาและใช้ยาเสพติดในประเทศไทยไม่ต่ำกว่า 2,000,000 คน (กรมการแพทย์, 2542, หน้า 13)

สาเหตุของการติดยาเสพติด พบว่ามีสาเหตุร่วมกันจากหลายปัจจัย ทั้งทางชีวร่างกาย (Biological Factor) ทางจิตใจ (Psychological Factor) และทางสังคม (Sociological Factor) เป็นปัจจัยส่งเสริมซึ่งกันและกัน รวมเรียกว่า เป็นผลของชีวจิตสังคม (Bio-Psychosocial Factor) (ธงชัย อุ่นเอกลาภ, 2541, หน้า 16-19) สาเหตุทางชีวร่างกายเป็นสาเหตุโดยตรงทางร่างกายและฤทธิ์ของสารเสพติดที่ทำให้เสพติด เช่น เมื่อมีอาการปวดทางร่างกายชาวเขาใช้ฝิ่นระงับความเจ็บปวด ทางกรมแพทย์ใช้มอร์ฟีนเป็นยารักษาความเจ็บปวดชนิดรุนแรง สาเหตุจากองค์ประกอบทางจิตใจ ผู้ติดยาเสพติดมักมีบุคลิกภาพแปรปรวนเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาสังคมหรือปัญหาชีวิต จึงหาทางออกด้วยการใช้ยาเสพติดเป็นเครื่องช่วยระงับความทุกข์เพื่อให้เกิดสุขในโลกของตนเอง จากการวิจัยของกรมสามัญศึกษา (2539) พบว่า การอยู่ใกล้ชิดกับยาเสพติดหรือผู้ติดยา การใช้ยาเพื่อลดปัญหา การถูกล่อลวงชักชวน ความอยากรู้อยากทดลอง ความคึกคะนอง ผู้ที่มีจิตใจอ่อนแอ การหลบหนีความจริง ปกปิดปมด้อยของตนเองเป็นสาเหตุของการใช้ยาเสพติดในวัยรุ่น สำหรับสาเหตุจากทางด้านสังคม การดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันที่มีสภาพเศรษฐกิจรัดตัว ทำให้คนมีภาวะเครียดสูง ประกอบกับยาเสพติดสามารถหาซื้อได้ง่าย จึงเป็นปัจจัยให้คนหันมาใช้ยาเสพติดระงับความเครียดกันเพิ่มมากขึ้น การวิจัยของ จิตรลดา ลิ้มจรรยา (2539) พบว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและอาชีพมีผลต่อการใช้ยาแอมเฟตามีน เพราะใช้ยาเพื่อให้ร่างกายทนต่องานหนักได้เป็นเวลานานๆ เพื่อมีรายได้เพิ่มขึ้น

เมื่อพิจารณาจากสาเหตุการติดยาเสพติดที่มีสาเหตุจากคนและสังคม การแก้ไขปัญหายาเสพติดของแต่ละสังคมจะขอความช่วยเหลือด้านการปราบปราม การป้องกัน และการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพจากระบบราชการเพียงอย่างเดียวจะไม่ตรงกับเป้าหมายที่แท้จริงและไม่ทันต่อเหตุการณ์ที่มีการเพิ่มจำนวนผู้ติดยาเสพติดในแต่ละชุมชนอย่างรวดเร็ว เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในสังคมหรือชุมชนใด ผู้ที่รู้ดีที่สุดว่า สาเหตุของปัญหา แนวทางการแก้ปัญหา และศักยภาพของชุมชนในการแก้ปัญหา มีเพียงใด ควรจะขอรับการช่วยเหลือจากใครคือคนในชุมชนนั้น ทำนองเดียวกัน เมื่อใดที่ชุมชนพบว่าปัญหาวิกฤติที่เกิดจากการแพร่ระบาดของยาเสพติด ส่งผลกระทบต่อทุกคนในชุมชน ปัญหาที่เกิดขึ้นจะไม่มีใครรู้เรื่องได้ดีเท่าคนในชุมชนเอง และจะไม่มีองค์กรหรือหน่วยงานใดมาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้สำเร็จ ถ้าชุมชนที่เผชิญปัญหานั้นไม่คิดจะแก้ไข หากชุมชนมีความเห็นพ้องต้องกันว่าการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นของทุกคนในชุมชน มีความเอื้ออาทร รักและห่วงใยกันปรารถนาจะปกป้องให้ชุมชนเกิดความสงบสุขและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและชุมชนให้ดีขึ้น เมื่อทุกคนในชุมชนเกิดความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของปัญหา และมีความพร้อมที่จะจัดการกับปัญหายาเสพติดร่วมกัน มีการประสานงานกันเพื่อสร้างแนวร่วม ตั้งจิตสำนึกและพลังชุมชนให้เข้ามาเกาะกลุ่มด้านกระแสที่ไหลบ่า หรือการระบาดของยาเสพติด ไม่ให้กระจายออกไปทำลายกลุ่มคนที่ยังไม่เสพและจะต้องเฝ้าระวังรักษาผู้ที่เสพติดแล้วให้หายขาด ให้ชุมชนมีความรัก ความเข้าใจพร้อมที่จะให้อภัยช่วยเหลือสมาชิกที่ติดยาเสพติดในชุมชน การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนนั้นก็จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีแนวโน้มว่าจะประสบความสำเร็จ

ความพยายามของคนในชุมชนที่รวมตัวกัน มีความเคลื่อนไหวภายในชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน นับเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่มองได้ว่าเป็นการก่อตัวของ “ประชาสังคม” (Civil Society) แนวความคิด “ประชาสังคม” เปิดมุมมองและนำไปสู่การวิเคราะห์แยกแยะบทบาทของภาคประชาชนทุกส่วนในการร่วมมือกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในแต่ละชุมชน ตั้งแต่ คนในชุมชน ผู้ติดยาเสพติด ครอบครัวของผู้ติดยาเสพติด ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ พระสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้เห็นการก่อเกิดสำนึกร่วมกันของภาคประชาชน ความร่วมมือและความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรฝ่ายรัฐบาลและองค์กรเอกชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ทำหน้าที่เป็นกลุ่มที่หนุนช่วยซึ่งกันและกัน (Self-supporting Group) ทำให้เข้าใจความเคลื่อนไหวของกลุ่มต่าง ๆ อย่างมีพลวัตรที่ก่อรูปเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด ดูแลผู้ติดยาเสพติด รวมทั้งผลักดันให้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการที่สอดคล้องกับปัญหายาเสพติดในชุมชนมากขึ้น

ตัวอย่างของวิกฤตการณ์ด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยและเป็นปัญหาที่สลับซับซ้อนยากต่อการแก้ไข และผลักดันให้ชุมชนแสดงศักยภาพของตนเองประสานขบวนการทางสังคมรูปแบบต่างทั้งแนวดิ่งและแนวราบจนก่อรูปเป็น “ประชาสังคม” ภายใต้อุดมการณ์แห่งการมีจิตสาธารณะ การมีคุณธรรม การเข้าร่วมกิจกรรมส่วนรวม การพัฒนาสิทธิชุมชน ซึ่งเป็นขบวนการเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม เช่น วิกฤตการณ์ด้านโรคเอดส์นำไปสู่การดำเนินงานลักษณะประชาสังคมโดยมีการรวมตัวขององค์กรพัฒนาเอกชนแนวร่วมภาคธุรกิจเอกชน ในภาครัฐ กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ มีการประสานการดำเนินงานมากขึ้น ในส่วนขององค์กรชาวบ้านได้มีพระ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หมอพื้นบ้าน มาเป็นบทบาทที่สำคัญในการแก้ปัญหาในพื้นที่ (ชูชัย ศุภวงศ์, 2540, หน้า 11) นอกจากนี้เครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ของจังหวัดตราดเป็น ตัวอย่างของการใช้ประชาสังคมในการแก้ไขปัญหาวิกฤติในชุมชนโดยเริ่มจากการออมทรัพย์ขยายสู่พลังของชุมชนที่เข้มแข็ง จากการที่สมาชิกในชุมชนได้มารวมกลุ่มกันออมเงินและพบปะกันทุกเดือน สิ่งที่ได้จากการพบกลุ่มคือสิ่งที่เป็นปัญหาได้ถูกเปลี่ยนแปลงและแก้ไขในทางที่ดีขึ้น ปัญหาต่าง ๆ ที่แต่ละคนมีเมื่อมีโอกาสมาแลกเปลี่ยน แบ่งปันแก่คนอื่นก็มักได้วิธีมองปัญหาที่แตกต่างจากที่ตนเคยมอง ปัญหาที่แก้ไม่ได้กลับคลี่คลายมีทางออก เช่น กรณีป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน ระยะเวลามีปัญหาเรื่องการทำมาหากิน จับปูปลาได้น้อยลง เมื่อมีโอกาสมารวมกลุ่ม คิด วิเคราะห์ปัญหาก็นำไปสู่กิจกรรมเพื่อการฟื้นฟูป่าชายเลน อาทิ การปลูกป่า การหยุดจับสัตว์น้ำช่วงวางไข่ เนื่องจากพบว่าการที่สัตว์น้ำลดลงเป็นผลมาจากพื้นที่ป่าชายเลนลดลง หรือกรณีกลุ่มเนินทรายที่มีปัญหาเรื่องการเกษตรและหนี้สินจากการเกษตร ปัจจุบันได้คิดค้นเรื่องการใช้จุลินทรีย์ทดแทนการใช้สารเคมี ซึ่งช่วยลดค่าใช้จ่ายและลดความเสี่ยงจากการใช้สารเคมี

ตัวอย่างการแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยชุมชน เช่น การศึกษาของ เอนก นาคะบุตร และคณะ (2539) ได้ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหายาเสพติดของชุมชน การใช้ระบบคิดและการใช้กลไกของชุมชนเดิมที่มีอยู่ การแก้ปัญหาโดยยึดแนวทางสันติวิธีและสิ่งสำคัญเป็นการดำเนินการโดยชุมชนเอง โดยอาศัยเงื่อนไขและกิจการของชุมชนเป็นปัจจัยกำหนดรูปแบบการดำเนินงานร่วมกัน และจากการศึกษาของ บัณฑิต อ่อนดำ และคณะ (2539) พบว่า รูปแบบการแก้ปัญหายาเสพติดในระดับพื้นที่โดยเน้นบทบาทของชุมชนการปรับบทบาทและกระบวนการทำงานจะต้องพิจารณาองค์ประกอบ คือ การปรับฐานคิดใหม่ การปรับให้เกิดกระบวนการของชุมชน ในการเข้ามาเป็นเจ้าของปัญหายาเสพติด การยึดถือองค์กรชุมชนเป็นศูนย์กลางและเป็นตัวตั้งของการทำงาน กระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันด้านทานขององค์กรชุมชนและการจัดงบประมาณต้องจัดสรรในรูปกองทุนสนับสนุน เพื่อให้เกิดกิจกรรมต่อเนื่อง จากวิกฤตการณ์และผลการศึกษาพบว่าในการแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวข้อง

กับสังคม หรือปัญหายาเสพติดซึ่งจัดเป็นปัญหาสังคมเช่นกัน การใช้แนวคิดประชาสังคมมาเป็น กระบวนทัศน์ในการแก้ปัญหาจะเป็นทางออกที่ดีและมีประสิทธิภาพสูงสุดในขณะนี้ เนื่องจาก มีการปรับเปลี่ยนจากการใช้คนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเป็นศูนย์กลาง ในการพัฒนา

รายงานสถานการณ์ปัญหายาเสพติด (กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดนครสวรรค์, 2543) พบว่าการแพร่ระบาดของยาแอมเฟตามีนในจังหวัดนครสวรรค์ที่มีความรุนแรงออกไป อย่างรวดเร็วในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา กลุ่มผู้ใช้แรงงาน คนว่างงาน แหล่งชุมชนแออัด และ กระจายอยู่ทุกพื้นที่ของจังหวัดนครสวรรค์ สถิติการจับกุมและดำเนินคดีเกี่ยวกับยาเสพติด มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นนับแต่ ปี พ.ศ.2540 ถึง ปี พ.ศ.2542 จำนวน 1,724 4,003 และ 4,180 ราย ตามลำดับ รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี 2542 จำนวนผู้เข้ารับการบำบัดรักษาอาการ ติดยาเสพติด จำนวนทั้งสิ้น 762 ราย (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครสวรรค์, 2542) จะเห็นได้ว่า การใช้ยาเสพติดในจังหวัดนครสวรรค์มีการแพร่ระบาดอย่างรุนแรง ซึ่งสถานการณ์เช่นนี้จะส่งผล กระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติเป็นอย่างยิ่ง อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์ เป็นอำเภอที่มีการระบาดของยาเสพติดค่อนข้างรุนแรงเช่นกัน จากบันทึกการจับกุมคดีอาญาของ สถานีตำรวจภูธรอำเภอท่าตะโกพบว่าสถิติคดีอาญาทั้งหมดในปี พ.ศ.2542 และ 2543 จำนวน 370 และ 156 คดี พบว่าเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดจำนวน 12,868 คดี คิดเป็นร้อยละ 50 ของคดีทั้งหมดในอำเภอ ซึ่งเป็นสถิติที่ค่อนข้างสูง ซึ่งสาเหตุการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วจากหลาย สาเหตุ เช่น กลุ่มวัยรุ่นอยากทดลอง ชาวบ้านบางกลุ่มเคลื่อนย้ายแรงงานไปรับจ้างทำงานต่างถิ่น เมื่อกลับมายังภูมิลำเนาเดิมก็มักจะนำปัญหาการติดยาเสพติดมาด้วย ประกอบกับทำเลที่ตั้งของ อำเภอท่าตะโกมีทางหลวงแผ่นดินเชื่อมต่อกับหลายจังหวัด เช่น พิจิตร เพชรบูรณ์ และสิงห์บุรี ซึ่งเป็นเสมือนจุดเชื่อมระหว่างภาคเหนือกับภาคอีสานและภาคกลาง จึงเป็นเส้นทางผ่านของ ขบวนการค้ายาเสพติดที่สะดวกอีกเส้นทางหนึ่ง เมื่อปัญหาการติดยาเสพติดระบาด หน่วยงานต่าง ๆ ภายในอำเภอทั้งภาครัฐ เอกชนและประชาชนได้พยายามหาทางป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้วยวิธีการและรูปแบบต่าง ๆ เช่น การรวมตัวกันในกลุ่มประชาชนคิดทางแก้ไขปัญหากันเอง ในกลุ่ม หรือการคิดหาทางแก้ไข แต่ไม่สามารถปฏิบัติเองได้จึงขอความช่วยเหลือจากหน่วยงาน ต่าง ๆ และประเภทสุดท้ายหาทางออกไม่ได้ขอรับความช่วยเหลือจากทางราชการเพียงอย่างเดียว หมู่บ้านเขาโคกแฝน ตำบลท่านบเป็นหมู่บ้านที่ประชาชนในพื้นที่มีการรวมตัวกัน ช่วยเหลือกันแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนรวมทั้งการแก้ไขปัญหายาเสพติด มีการดำเนินงานอย่างเป็น ระบบและต่อเนื่องโดยชุมชน ซึ่งความเคลื่อนไหวในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของประชาชน หมู่บ้านเขาโคกแฝน ตำบลท่านบเกิดขึ้นตามกระบวนการประชาสังคม

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการเคลื่อนไหวทางสังคมเกิดขึ้นได้อย่างไร กระบวนการก่อตัวของประชาสังคมมีองค์ประกอบอย่างไร กลไกในการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดประกอบด้วยอะไรบ้าง ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าข้อค้นพบเกี่ยวกับกระบวนการประชาสังคมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชนจะสามารถนำไปปรับระบบและวิธีคิดในการแก้ไขปัญหายาเสพติดและปัญหาอื่นที่เกิดขึ้นในชุมชนอื่น ๆ ได้ในเชิงรูปแบบและเนื้อหาสาระได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพัฒนาการของความเคลื่อนไหวทางสังคม กระบวนการก่อตัวของประชาสังคม กลไกในการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดของหมู่บ้านเขาโคกแผ่น ตำบลท่าบ่อ อำเภอนาทะโก จังหวัดนครสวรรค์

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตเนื้อหา

1. ประวัติของชุมชน

- สภาพทั่วไปของชุมชน ได้แก่ บริบททางด้านกายภาพ สภาพทางภูมิศาสตร์ ประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ระบบความเชื่อในชุมชน ระบบความสัมพันธ์ในชุมชน กลุ่มในชุมชน

- สถานการณ์ปัญหายาเสพติดในชุมชน ศึกษาลักษณะปัญหาและพัฒนาการของปัญหายาเสพติดในชุมชน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดปัญหายาเสพติดในชุมชน

2. กระบวนการก่อตัวของประชาสังคม

- การก่อตัวของจิตสำนึก
- การรวมกลุ่มสมาชิก
- กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน
- การสร้างเครือข่าย

3. กลไกในการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติด

พื้นที่เป้าหมาย

พื้นที่ที่ทำการศึกษาคือเป็นชุมชนในชนบทภาคเหนือตอนล่าง โดยผู้วิจัยเจาะจงที่จะศึกษา หมู่ที่ 2 บ้านเขาโคกแผ่น ตำบลท่าบ่อ อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีเหตุผลในการเลือกพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้คือ บ้านเขาโคกแผ่นเป็นหมู่บ้านชนบทที่มีปรากฏการณ์ตามประเด็นที่ผู้วิจัยมุ่งจะศึกษา ได้แก่ มีการรวมกลุ่มชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน มีการดำเนินกิจกรรมในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

นิยามศัพท์เฉพาะ

ประชาสังคม หมายถึง การรวมตัวของประชาชนจากส่วนของสังคมจำนวนหนึ่งที่มีความคิด มีจิตสำนึกร่วมกัน มีอุดมคติร่วมกันในบางเรื่อง ติดต่อสื่อสารกัน ก่อให้เกิดกลุ่ม องค์กรในการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อการแก้ไขปัญหาหรือการกระทำบางอย่างเกี่ยวกับวิถีชีวิตของกลุ่มพัฒนาฟื้นฟูชุมชน และพัฒนาศักยภาพของบุคคล ชุมชน และสังคมให้สามารถพึ่งตนเองได้ และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ภายใต้การจัดการที่มีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย

กระบวนการประชาสังคม หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกลุ่มและองค์กรต่าง ๆ จากภาครัฐ ภาคเอกชน ในชุมชนที่มีความตระหนักในปัญหาเสพติดร่วมกัน รวมกลุ่มกันบริหารกิจการ เพื่อแก้ไขปัญหาเสพติด หวังผลให้เกิดประโยชน์ร่วมกันในชุมชน โดยมีผู้นำที่มีประสิทธิภาพ มีการจัดการที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและมีความสามารถในการปรับตัวและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและสามารถพึ่งตนเองได้

การแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน หมายถึง การให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องของยาเสพติดเกี่ยวกับโทษภัย วิธีการใช้ การแพร่ระบาดและการป้องกันยาเสพติด ผู้ประชาชนด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมมิให้ประชาชนหันไปใช้ยาเสพติดเป็นทางออกเมื่อประสบปัญหาแก่ตนเองและครอบครัว การดำเนินการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดทั้งด้านจำนวนผู้เสพเพิ่มและผู้จำหน่าย ทั้งการปรับปรุงสภาพแวดล้อมมิให้มีผลลัคนให้คนไปพึ่งยาเสพติด รวมทั้งการดูแลเอาใจใส่ ให้อภัย ปรับพฤติกรรมผู้ที่ติดยาเสพติดให้กลับมาอยู่ในสังคมตามปกติ

ยาเสพติด หมายถึง ยาหรือสารเคมีหรือวัตถุใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายด้วยวิธีรับประทาน ดม สูด ฉีด หรือด้วยวิธีใด ๆ ทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจ ต้องเพิ่มขนาดการเสพขึ้นตามลำดับ เนื่องจากมีความต้องการเสพอย่างรุนแรงตลอดเวลา เมื่อไม่ได้เสพจะมีอาการผิดปกติทางร่างกายและจิตใจ ได้แก่ ผื่น เหนื่อย อ่อน อ่อนเพลีย เหงื่อ น้ำหนัลด ในการวิจัยครั้งนี้จะเน้นที่ยาบ้า เนื่องจากมีการแพร่ระบาดมาก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ทำให้ทราบกลไกในการดำเนินในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนตามสภาพความเป็นจริงของชุมชน
2. ผลการวิจัยจะได้นำเสนอต่อองค์กรประชาชน องค์กรเอกชน และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาปรับใช้ในการกำหนดรูปแบบและใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาคืออื่น ๆ ในชุมชนต่อไป